

Die Gereformeerde Ekumeniese Sinode en Sending 1984

HG van der Westhuizen

Abstract

The Reformed Ecumenical Synod and Mission 1984

The Afrikaner nation in South Africa is a minority in its own country. The normal strive to become and stay sovereign is blamed in the face of the world as building concentration camps! That is a lie. And if the world is not prepared to accept it as a lie we are sure that in this sense God will be on the side of the powerless. The Nederduitsch Hervormde Kerk already accommodates specific points of mission strategy as stated at the Chicago Conference. Especially the aim of independent indigenous national churches, founded on sound Biblical theology, is held in high esteem.

1. INLEIDING

Sending word in die ekumeniese wêreld van ons tyd erg gepluis en geplunder. Nie almal is meer eenstemmig oor wat sending is nie. Sommige wil alles onder sending verstaan. Die kerk se bestaan en al sy optredes word dan slegs sendingmatig beoordeel. Ander wil onder sending weer eintlik niks verstaan wat werklik sending is nie. Dialoog, diakonie of selfs politieke bevryding word vir sending aangesien. Ook die Sendingwetenskap het 'n bontebok geword.

Sommige kerke en kerkgroepe het egter steeds 'n duidelike sendingopvatting. Indien 'n mens al die kerke wat aan die Gereformeerde Ekumeniese Sinode (GES) behoort een vir een sendingmatig sal bestudeer, sal daar waarskynlik 'n sterk differensiasie tussen sommige kerke aan die lig kom. Die GES kan dus nie verantwoordelik gehou word vir individuele kerke se sendingopvatting nie. Eweneens kan 'n besondere lidkerk se opvatting nie pa staan vir die GES s'n nie.

Om die GES se sendingdenke in oënskou te neem, sou ons dus die aandag op offisiële GES-stukke moet plaas. Weens die tydfaktor sou die sendingdenke ook binne die GES self 'n veranderingskarakter kan openbaar. Dit is teweens 'n neiging by ekumeniese instellings om sterk tendense van verandering met verloop van tyd te vertoon (Van der Westhuizen 1983: 32–37).

Om vas te stel wat die GES se sendingbeskouing op 'n spesifieke tydstip is, het ons enkele beskikbare dokumente wat op die sending-konferensie te Chicago in 1984 (SC 84) gefigureer het, nagegaan.

2. VERHOUDING TUSSEN WOORD EN DAAD

Christene aan die sendingveldkant het 'n groter oog vir die dae van 'n kerk, indien dié veld in die derde wêreld geleë is, as Christene aan die kerkkant wat in 'n ontwikkelde wêreld leef.

Ds Kusumowarsito van Indonesië het op die SC 84 die ontsaglike probleme van sosiale, opvoedkundige, voedselkundige en mediese aard en ander, belig (Kusumowarsito 1984: 1–5). In dergelike omstandighede word dit gou besef dat die evangeliese lewensinhoud van Christene spontaan, doelbewus en bepland moet oorfloei na en uitwerking hê op die lewensomstandighede van agterlike gemeenskappe. Die kerk is in Indonesië via welsyn-, gesondheid-, gemeenskapsdiens- en opleidinginstitute baie nou betrokke by sosio-ekonomiese ontwikkelinge.

Tog blyk uit wat ds Kusumowarsito sê dat die teologiese balans tussen Woord en daad steeds sterk oorweeg word. Die drievoudige onderskeibare taak van die kerk word egter as onskeibaar van mekaar gesien. Dit is die koninklike of pastorale, die profetiese of missionêre en die priesterlike of diakonale taak. 'n Beroep word in hierdie opsig steeds op die klassieke werk van J H Bavinck oor die Sendingwetenskap gedoen, waar hy verwys na Handeling 1:1 en Romeine 15–18. Die opdrag aan die dissipels om demone uit te dryf (Markus 3:14, 15) word ook gesien as 'to have authority ... to fight against all kinds of evil ...' (Kusumowarsito 1984: 1).

Die twee uiterstes in die sending, naamlik 'n piëtistiese sielewenery aan die een kant en 'n versosialiseerde struktuurvervanging aan die ander kant, wys ds Kusumowarsito af (Kusumowarsito 1984: 3).

Hoewel 'n mens met die afwysing van beide uitgangspunte saamstem, moet daar tog die nodige perspektief op beide behou word.

'n Paar van die redes waarom die kerk soms die sielesaligheid alleen van belang geag het, is die volgende drie. Die Woord is die essensie in die sending. Sonder die evangelie van verlossing in Christus is alle sending ontwese. Nogtans moet hierdie evangelie 'n gestalteneerslag vind in die samelewing. Tweedens was daar vir 'n baie lang tyd in die kerk hoofsaaklik die tweevormige opvatting van die mens: 'n verhewe siel gekerker in 'n kleiliggaam waaruit hy verlos word by die dood

(Calvyn 1559: 287). Derdens het die vroeë Christene (anders as in ons eerste en derde wêreld-situasies van vandag) die evangelie aan ryker, gesaghebbender en meer vooraanstaande mense as hulleself gebring. Die 'sendelinge' kon nie die lewensomstandighede of samelewingstrukture van hulle sendingveld verander nie – behalwe as om die Woord wat hulle bring, toe te laat om die verandering te bewerkstellig.

Terwyl die geestelike dimensie van menswees en die feit van die volkomenheid van die nuwe lewe wat op die nuwe aarde eers gerealiseer sal word, nie uit 'n oordrewe anti-piëtisme verontagsaam moet word nie, moet ook gewaak word teen 'n optimistiese versosialisering van die kerk. Die vooruitgangsgeloof van die Amerikaanse positivisme waarmee die Amerikanisme of 'the American way of life' met die Koninkryk van God geïdentifiseer word, is 'n tipiese *social gospel*-aanleentheid. *Social gospel* is in wese eintlik 'n kultuurgodsdiens. Want die een of ander kultuurideaal word as Christelik geïdentifiseer en met die gedagte dat die Koninkryk van God deur progressiewe ontwikkeling daarin gerealiseer kan word, nagejaag.

Ten opsigte van die sendingdoeleindes wat gedurende die afgelope drie eeue of wat oorheers het, handhaaf SC 84 'n goeie gebalanseerde perspektief. Opsommend varieer genoemde doeleindes tussen die individu-gerigte (piëtisties), die kerk-gerigte (Voetius, Bavinck), die volk-gerigte (Warneck, Artikel III NHKA), gemeenskap-gerigte (*social gospel*, Rauschenbusch) en struktuur-gerigte (ekumenistiese) sending (Kritzinger, Meiring en Saayman 1984: 33–38). Miskien lê daar by SC 84 tog nog effens 'n swaarder klemtoon op die kerkgerigte benadering weens die gereformeerde verband met J H Bavinck.

3. VERHOUDING TUSSEN KULTUUR EN EVANGELIE

Om die Woord van God suiwer God's Woord te hou, is op die sendingveld onbegonne en onmoontlik. Dit is en bly mense wat met hulle eie gedagtes, woorde en kultuurtradisies die evangelie uitdra. Nogtans moet met mag en middele gewaak word dat daar nie 'n kultuurgodsdiensoordrag in die plek van die ware evangelie in die sending plaasvind nie. Die omvang en geskiedenis van hierdie probleem is so groot en so oud soos die sending self. Dit is een van die hoofredes waarom die sendingbeleid van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika per beskrywing volkskerklik is (Van der Westhuizen 1981: 23).

Op die sendingveld sal dit makliker wees om die verhouding tussen kultuur en evangelie in perspektief te bly sien indien daar 'n werkbare

uitgangspunt, wat van toepassing kan wees op die hele front tussen kerk en wêreld, gevind kan word. Die verhouding tussen kerk en wêreld – en daarmee tussen evangelie en kultuur, tussen geloof en kennis, tussen Christenskap en politiek en so meer – lê in die voorsettel in. Die kerk is nie humanisties van die wêreld nie (wêreldgelykvormig) of Rooms bo die wêreld nie (dubbelverdieping), of Lutheraans langs die wêreld nie (twee terreine), of Anabaptisties teen die wêreld nie (revolusionêr), of ekumenisties onder die wêreld nie (latent-universalisties). Reeds Voetius het gesê: *Ecclesia est in politica, non est contra* (Pont 1981: 272).

Wat is die implikasies van die prinsipiële korrekte benadering in die praktyk? In Ghana was dit vir pastoor Antubam 'n dilemma toe die owerheid die Christelike raad van Ghana uitnooi om in 'n owerheidsremonie te deel waar ook 'n offer aan die voorvaders gebring sou word. In 'n bydrae van James B White op SC 84 is op hierdie geval as voorbeeld gerespondeer (White 1984: 1–5).

White het sy bydrae in drie verdeel. Eerstens is die saak van die Christen se verhouding tot kultuur en politiek diagnosties ontleed. Daarna is Bybelse riglyne gesoek en derdens is praktiese reaksie op die Ghana-geval geartikuleer.

Diagnosties sien White die historiese kultuurverhoudings drieledig: *possessio* – kerstenend (waar op heidense gebruike beslag gelê word om dit te kersten, byvoorbeeld soos die geval was met die name van die weksdae); *exorcio* – vernietigend (waar die heidense Afrikakulture omvergewerp en met 'n sogenaamd beskaafde vervang word); *restitutio* – herstellend (waar Bybelse kultuurvorme biblisisties en fundamentalisties die lokale modelle ophef). Politieke verhoudinge is gewoonlik ook een van drie: die kerk as kneg van die staat, kerk en staat as medewerkers in gemeenskaplike doeleindes en die kerk as meester van die staat.

Die Bybelse riglyn wat vir White ten opsigte van kultuur omvattend is, vind hy in 1 Korintiërs 9:19–22. Daarvolgens word die eiesoortige kultuur as kommunikasiemedium aangegryp. Transformasie van die gegewe kultuur kan dan plaasvind deur twee insette van die sendeling: 'to change the use of the cultural form . . . to give them a new interpretation' (White 1984:3). Hierdie benadering hou verband met die beginsel voorheen genoem dat die kerk in die wêreld moet ingaan op sy deurtog na die toekoms.

Die argumente van White oor 'n Bybelse verhouding tot die politiek en die staat is teleurstellend eensydig en onaanvaarbaar. Die kerk se

taak het koninklike, priesterlike en profetiese inslag. Die kerk is immers ' 'n koninklike priesterdom ... om te verkondig die deugde van Hom ... ' (1 Petr 2:9 OAV). Die kerk se taak is dus nie net om hom profeties ten behoeve van die magteloses teen die staat as gesag te rig nie. Die owerheid is tog 'n instelling van God, die sondige mens ten goede, as dienskneg van God (Rom 13). Die kerk moet priesterlik bid vir die owerheid (1 Tim 2:2) en kan dus ook positief staan teenoor die owerheid. Wie bid sonder om te werk vir jou daaglikse brood? Daarom kan ook ten gunste van 'n owerheid gewerk word. Die kerk kan ook van tyd tot omstandigheid koninklik soewerein vir die owerheid nee of ja sê – want die kerk bly na alles slegs gehoorsaam aan die Koning van alle konings. Aan die keiser moet ook die kerk betaal wat hom toekom (Matt 22:21): voorbidding, onderdanigheid, teregwysing.

Teen hierdie agtergrond is dit duidelik dat White soos uit die bloute ewe skielik in die politieke arena van ons dag 'n vervelling ondergaan en hom beklee met vodde van die bevrydingsteologie. Kerk en staat word gepolariseerd gesien: 'The state is the organized use of power (coercion). The church is charged with the responsibility of defending the powerless' (White 1984: 3). Hierdie politieke siening bied dus basies ruimte vir net twee partye: die magsparty en die onmagsparty. Sou in die gedagtes van die skrywer dan geen demokrasie kan bestaan wat uit goeie Christenmense saamgestel is nie? Alle regerings is tog nie diktatoriale, totalitaristiese of een-party-magsregerings nie! Selfs die gedagte dat die owerheid ondersteun moet word 'whenever the state is behaving in a just way', word verwerp! Alle eerbied vir die owerheid word afgetakel met die ontkenning van die vraag: 'After all, they reason, should we not respect authority?' (White 1984: 4). Met die volgende aanhaling word alle ondersteuning en eerbied aan die owerheid afgesny: 'Such reasoning (ondersteuning en eerbied) fails on two counts. First, the power of states is such that the state can rather easily deceive its people into believing that its behavior is just. Second, authority should be based on love and not coercion. It is the authority of love that deserves our respect and none other' (White 1984: 4).

Die motivering om 'n totaal negatiewe standpunt oor die verhouding kerk en owerheid daarop na te hou, is geensins Bybels gebaseer nie, maar prakties. Uit die praktyk haal White drie voorbeelde aan om die gevolge uit te wys van 'n sogenaamde rasionalisering van kerksteun aan 'n staat. Die eerste voorbeeld is die VSA wat met die seën van die kerk die Rooihuide geplunder het. Tweedens het Hitler aanvanklik

kerklike steun geniet vanweë die gedagte dat die kerk hom aan outori-teit moet onderwerp. Die derde voorbeeld is die RSA! 'Some churches in South Africa support the genocidal schemes of the Nationalist Party today based on the same kind of justification' (as in die geval van Hitler) (White 1984: 4). As voorbeeld in Suid-Afrika word genoem dat Blankes reken God onderskryf slegs die Afrikanerkultuur. God word dus as 'n stamgod gesien. Die wit stam is uitverkore bo al die ander. 'An example of this can be seen in the concentration camps being built in South Africa today' (White 1984: 4). Vir 'n oomblik het 'n mens waardering vir die standpunt dat God aan die kant van die magteloses is! Want aan die Afrikanervolk wat as 'n magtelose minderheid in die wêreld, in Afrika en in sy eie land maar net probeer om op regverdige wyse sy volksoewereiniteit te vestig, word geen oor van begrip verleen nie. In die proses om sy eie land, sy eie regering en leefwyse te bestendig, verrig die Afrikanervolk daarby 'n diens ook aan die ontwikkeling van 'n tiental ander volke. Daardeur is die hele swart gemeenskap in Suid-Afrika in die meeste opsigte onvergelykbaar beter daaraan toe as die res van Afrika. Vir hierdie gemeenskapsdiens aan mense wat haas sonder voorbeeld in die totale bestaan van die mensdom is, word die Afrikaner uitgeskel as die bouer van konsentrasiekampe! Teenoor so 'n absolute leuen wat die wêreld ingestuur word, staan jy verslae en grootliks magteloos.

Die konklusie waartoe White geraak het oor die praktiese reaksie van die kerk in 'n geval soos die uitnodiging van die owerheid in Ghana om 'n seremonie met heidense komponente by te woon, is tweeledig. Die kerk mag alleen deelneem indien hy voldoende geleentheid het om nuwe Christelike betekenis te kommunikeer ten opsigte van die heidense seremonie en indien hy 'can challenge the state as an advocate for the oppressed' (White 1984: 5)! Met eersgeneemde voorwaarde kan 'n mens gekwalifiseerd saamstem. Met die tweede voorwaarde kan jy dalk simpatie hê in 'n onverfynde gemeenskap met 'n barbaarse owerheid.

4. SENDING VANDAG

Dr Harvie M Conn van die Departement Sendingwetenskap by *Westminster Theological Seminary* te Philadelphia, het die 'keynote address' op SC 84 gehou (Conn 1984: 1-18).

Sendingkundig is Conn se bydrae, oorsigtelik oor die sendingtaak van vandag, grondig en ook Bavinckgebonde. Sekere nuwe tydsken-

merke, behalwe wat Bavinck voorspel het, soos armoede, verstedeliking, verdwyning van gemeenskapdominerende kerke, en die groterwordende heidendom, word bespreek (Conn 1984: 2–5). Die tyd en die wisseling van probleemareas spoed deesdae so snel verby dat Alvin Toffler gepraat het van 'the premature arrival of the future'. Probleme word soms baasgeraak eers wanneer die probleem reeds verby is. 'Our future is behind us' (Conn 1984: 1).

Onder die frustrasies in die sending van die reformatoriese kerke vandag kan die volgende genoem word. Eerstens dat die reformatoriese tradisie slegs 1% van die universele kerk uitmaak en dat die GES slegs 10% van die 1% verteenwoordig (Conn 1984: 6). Daarby weet ons nou ook hoe broos en breekbaar hierdie 10% GES is. 'n Tweede frustrasie vir die GES is die feit dat die kerkgewig 'n poolverskuiwing van die noordelike halfrond na die suidelike halfrond ondergaan, terwyl die GES steeds noordelik is. Dr Conn soek die oplossing van hierdie frustrasie in die sendingwording van kerk en teologie. 'The early Christian mission was "the mother of theology" not its grandchild' (Conn 1984: 8). Die agenda van die GES moet hiervolgens nie net name soos Kuitert en Wiersinga bevat nie, maar soos Mbiti, Koyama en Song. 'n Mens wonder natuurlik of die blote verskuiwing soos pionne van geografie en individue die gang van Woord en Gees oor die hemisfere sal verbeter?

'n Derde frustrasie hou verband met die feit dat die kerk van die noorde nie die lewensomstandighede van die kerk in die suide goed begryp nie. Die noordekerk maak 'n dualistiese onderskeid tussen 'n roep na redding en 'n roep na rykdom; terwyl die suide die lewe as 'n geheel sien. Vir die suide is die roep teen armoede en verdoemenis omtrent dieselfde. Dr Conn spreek 'n duidelike waarskuwing teen die implikasies hiervan vir die sending: 'Our legitimate concerns over racism and injustice, our efforts to combat world hunger and to resist ideological dehumanization can become cups of cold water given without the name of Jesus Mission is only mission when it opens itself to those outside, *ad gentes*' (Conn 1984: 11). Die kerk moet inderdaad gewaarsku wees om nie met sy sending in 'n nuwe Babiloniese ballingskap van wêreldagendas te gaan nie.

Nadat die tydsomstandighede en die frustrasies waarmee die sending opgeskep sit, bespreek is, gaan Conn oor tot die bespreking van Bybelse bougereedskap wat die frustrasies en omstandigheidsprobleme behoort af te breek.

Die eerste teologiese sleutelmotief om die materiële en die geestelike

dimensies met mekaar te versoen, is die tema: Koninkryk van God. Teoloë wat so 'n koninkryksteologie opbou, vereis gewoonlik uiteinde-lik dat die kerk 'n alternatiewe gemeenskap in die samelewing moet vorm wat as 'n teken van die komende volmaakte ryk moet dien. Conn wys daarop dat hierdie uitgangspunt eensydig kan wees. Slegs die sinoptiese evangelies spreek van die teken van die koninkryk en dan: 'in the gospels the only sign of the kingdom is Jesus Himself (Luke 2:34; Matt 12:39-40)' (Conn 1984: 13). Newbigin word instemmend aangehaal: 'when we separate the kingdom from the king, we fall into ideology' (Conn 1984:13). Die evaluering van teologiese tendense is baie mooi gebalanseerd saamgevat in die volgende aanhaling: 'We can slip to the left and find "kingdom signs" in political or economic liberation movements. The kingdom mission is transposed into movements toward liberation and justice, equality and unity, solidarity and dignity. And all of these without Jesus as their giver or centre. Or we can slip to the right and make a functional identification of the church with the kingdom. In this shift our focus can become exclusively church growth and not also kingdom growth The gospel materials do not allow us to define exactly the boundaries of the kingdom but they require us always to define the centre. That centre is Jesus' (Conn 1984: 13).

Tereg moet 'n mens nie net één Bybelse sleutelmotief uitbou tot 'n volle teologie met nalating van ander motiewe nie. Conn verwys ook na die beelde as beskrywing van die kerk en sy sendingtaak: volk van God (1 Pet 2:9-10), Israel (Rom 9:6), tempel van God (Ef 2:21), die heiliges (Fil 1:1), huis van God (1 Pet 4:17), liggaam van Christus (1 Kor 12:12-27), nuwe skepping (2 Kor 5:17), nuwe mens, nuwe mensheid (Ef 4:24; Kol 3:10), eerste vrugte (Jak 1:18), lig van die wêreld (Matt 5:14; Fil 2:15) en so meer (Conn 1984: 14).

'n Baie eienaardige verskynsel tref 'n mens ook by Conn aan. Hierdie verskynsel raak myns insiens tipies van die ekumeniese kringe. Dit is dat die interpretasie van die Bybel min of meer eenstemmend is, terwyl die interpretasie van bepaalde lewensomstandighede teenstemmend is. Die gevolg is dat die vertolking van die Woord partyskeppend in plaas van eenheidsvormend inwerk. So is Conn se interpretasie van die kerk in praktyk en van die praktyk self soms naïef. 'As the new humanity, the church is called to incarnate the renewed human society living in accord with God and with each other' (Conn 1984: 14). Hy stem met Recker saam dat die kerk die sosiale model moet wees, God se demonstrasiegemeenskap van geïnstitusioneerde geregtigheid.

Rykdom moet gedeel word. Apartheidsregerings moet nie maar sagmoedig verdra word nie, maar die kerk roep hard en hartseer: 'Look here. Here is the sign of the new order of the Spirit, the bearer of structural justice' (Conn 1984: 14, 15). Teen hierdie konteksinterpretasie is dit te begrype dat die Afrikaner se normale strewe om 'n vrye volk in eie vaderland te wees by voorbaat veroordeel word: 'The Afrikaner creates the territorial ideology of apartheid, a program formed by a hermeneutic of racism, and prooftexted out of an Afrikaner sense of itself as the Israel of God' (Conn 1984: 4). Dis gewoon foutief om sonder meer apartheid as 'n ideologie te beskryf en om rassisme as die bron daarvan te benoem en om te stel dat die Afrikaner hom sien as die Israel van God. Om die minste te sê, is sulke stellings generaliserend. Wetenskap vereis tog essensiepeiling.

5. SENDING MÔRE

5.1 Islam

Op die SC 84 is een van die interessantste referate oor die Islam gewes wat nog oor hierdie onderwerp te lese is. Dit kom van ds W van Heest, predikant van die Christelike Gereformeerde Kerk in Nederland (Van Heest 1984: 19–46).

Dit is nie nodig dat ons hier die interessante geskiedenisoorisig oor die Islam, asook veral oor die lewe van Mohammed weergee nie. Maar in ons ekumeniese tyd is die ernstige waarskuwing aan die einde iets om oor na te dink: 'A compromise between Islamites and Christians to refrain from doing any mission work among the adherents of either religion is to be rejected as being in conflict with the natures of both Islam and Christianity' (Van Heest 1984: 46).

Van Heest sien die noodsaak vir die kerk om die Islam te bestudeer, nie net in die kennis van dié eventuele sendingveld nie, maar ook daarin dat die Islam ontsaglik uitbrei en ons tog broers in die geloof is van 'churches that have been founded in the world of Islam and that constitute a minority there. If for no other reason, because of our brotherhood with these Churches, we have to study Islam' (Van Heest 1984: 24).

In die kerklike en politieke wêreld is dit belangrik om te weet dat die Islam in staat is, soos in Iran, om 'n regering omver te werp. Indien daarby in berekening gebring word dat die meeste ryk olieproduserende lande van die wêreld Islamities is en dat die Afrika-mens veral

vatbaar vir die Islam is, moet ons ernstig aandag gee aan wat selfs 'n herlewing van die Islam genoem word.

Volgens Van Heest kan vier strominge van herlewing in die Islam geïdentifiseer word. Die reaksionêre beweging neig terug na 'n strenge gehoorsaamheid aan die Koran. Alle Westerse invloede en moderniserende tegnieke word verwerp. Voorbeelde hiervan is die Moslembroederskap in Egipte en die Khomeini-mense in Iran. 'n Tweede beweging is die apologetiese wat nuwe ontwikkelinge probeer verbind met die Koran. Vir hulle word die moderne wetenskap van die atoomkrag byvoorbeeld in die Koran bevestig indien die woordjie 'atoom' in enige verband in die Koran voorkom! Die derde beweging is die **rasionalisties-modernistiese**. Hulle probeer die Koran in 'n mate sistap deur dit te beperk tot die privaat-godsdienstige, alhoewel alle Moslems steeds in alles, ook van die openbare lewe, Islamities geïnspireer word. Die vierde beweging is **polities-sosiaal**. Na die Tweede Wêreldoorlog was dit juis hierdie beweging wat in die Arabiese wêreld aan state deur nasionalistiese strewes onafhanklikheid besorg het.

In hierdie stadium is die GES klaarblyklik nie ekumenisties verlam tot 'n blote dialoogverdwelming met sogenaamde anders-gelowiges wat tog maar eintlik latente of anonieme Christene sou wees nie.

5.2 Sendingprogram

Byna drie biljoen mense van vandag staan nog koud teenoor die evangelie. Dis nie te sê dat elkeen van hulle die evangelie nog nooit gehoor het nie. Baie het die kerk of die sendeling se stem gehoor, terwyl die evangelie verkondig is, maar die stem van die Here kon nie daarin beluister word nie. Die rede hiervoor lê in die onverstaanbare spreke van die kerk. 'Often, not our Lord, but we have been rejected People abhor our way of life, its immorality and lack of community: they fear our science and technology, which exploit all natural resources; they are bewildered that in one century we murdered each other in the slaughter of two world wars and are preparing for a third one to destroy all mankind' (Honig 1984: 47). Prof Anton Honig, emeritus professor in Sendingwetenskap in die Gereformeerde Kerk Nederland, te Kampen, is soos reeds uit die aanhaling hierbo blyk, baie gesteld daarop dat sending op die korrekte wyse gedoen word. Daar is dan inderdaad ook baie sendingbeleidpunte waarmee die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika spesifiek met hom ooreenstem.

Om 'n ordelike sendingprogram te hê, en nie maar die wêreld oor sy wydtes in te storm om tog maar net voor hulle sterf die onbereiktes in te haal nie, lyk na tydmors. Sieleweners wedywer om die massas. Aan die ander kant gaan sommiges rustig voort om op politieke en sosiale vlakke te werk aan marxistiese struktuurveranderinge in plaas van om die evangelie te gaan verkondig. Hierdie sendinglose rustigheid spruit dan uit die opvatting dat sending bloot informatief is. Alle mense is universeel reeds in Christus verlos. Waarom krag en energie nie volgens beter prioriteite bestee nie?

Honig openbaar 'n mooi ewewig in sy benadering van bogenoemde probleemuiters. 'I think we all agree that man is saved by faith and not *ex opere operato*, i.e. by the simple fact of Christ's work of salvation When billions of people have died in the course of twenty centuries without having heard the Gospel, Christians should feel guilty when it happens through their laziness and lack of love for their fellowmen. But when it happens because we simply cannot reach them all, we should not be nervous about what happens to them. They have fallen into the hands of a merciful God' (Honig 1984: 55).

Die goeie raad is dus: neem jou tyd en doen die sending op die regte manier. 'n Sinnelose ywer (Rom 10:2) is dikwels eerder 'n Westerse senuagtigheid as geestelike inspirasie (Honig 1984: 33). 'It takes time to listen and hear the reality of the contest. Jesus took thirty years!' (Honig 1984: 53).

Die sendingbeleid wat Honig dan bepleit, kom inhoudelik byna soms woordeliks met ons volkskerklike beleid ooreen. Honig het hierdie lesse deels uit die situasie met Indonesië geleer. Die Indonesiese kerke het in 1945 aan die nasionale bewegings deelgeneem om die Hollandse koloniale imperialisme af te werp. Hieruit het geblyk dat Abraham Kuyper al die tyd korrek was toe hy gesê het dat Holland geen reg in Indonesië het nie, behalwe om Indonesië so gou moontlik na vryheid te lei. Honig sê: 'They reminded us of the Dutch proverb: "Volk over volk, dat is genade", which means "it is the grace of God when a nation is ruled by its own people"' (Honig 1984: 49). Hierop sê ons: amen!

Die sendingbeleid moet geen kolonialisme dra nie. Selfstandigheid van kerke moet op die oog gehou word. Daarom moet in die eerste plek gewaak word om nie met geld sending te doen nie, maar met die Bybel. 'Money has a corruptive power . . . for the giving church . . . and for the receiving church' (Honig 1984: 52).

Dit alles saamgenome verduidelik Honig se standpunt van lokale

kerk-sending. In plaas van 'n sendeling uit 'n ander kultuurmilieu, is iemand uit die plaaslike milieu die aangewese. Op hierdie punt kan ons Honig inderdaad met akklamasie op Chicago gesteun het – want dit is presies ons konsekwente beleid. Die volgende aanhaling stel Honig se standpunt in hierdie verband helder: '... We are deeply convinced that every church has to be a missionary church in its own environment in the first place; and that, if possible and if asked, it should help other churches in their missionary work in other parts of the world only if there is no church in that country. ... Of course, the Gospel is always offensive, a stumbling block to Jews and folly to Gentiles, but the person who preaches the Gospel should not be the stumbling block. The "ugly Westerner" is a stumbling block because of his past Another reason for leaving direct evangelism to a local church, or at least to a church of the same cultural region, is the necessity of contextualization of the message The only correct approach to man with the Gospel is the comprehensive, holistic approach That is much more than some intellectual knowledge of the language and so on. What is needed is the participation in the life of the people to whom the Gospel is preached. This is why at present national Churches everywhere are struggling to realize their own cultural identity in order to witness to Christ in a realistic way' (Honig 1984: 50).

Uit bostaande uitvoerige maar belangrike aanhaling kan ons selfs 'n bykomende les ter harte neem. Veral wanneer ons in die laaste paragrawe van hierdie ondersoek verneem hoe akuut die onbereikte sendingveld is, moet ons dalk ernstiger nadink oor die volgende. Aangesien so baie Christelike sendinginstansies reeds doenig is in byna enige streek waar ons in ons omgewing werk of wil werk, moet ons nie die oog na die braaklande draai nie?

5.3 Onbetrede gebiede

Behalwe hulpverlening aan volkskerke, sodat hulle, elkeen in sy eie milieu, die evangelie versprei en hulle kerke opbou en uitbrei, is daar al meer 'n neiging om die hulpverlening tot die oneindige wat tyd en inhoud betref, te verleng. Op hierdie wyse kom werklike sending tot 'n stilstand en word alle kragte saamgesnoer en gemonster om op alle terreine behalwe sending effektief te wees.

Veral in ekumeniese kringe bestaan die tendens dat sending geleidelik tot 'n volkome stilstand kan kom. Dit is nie net teologiese grond-

verskuiwings wat dit veroorsaak nie. Die universalistiese verlossings-idee speel hierin wel 'n groot rol. Tog is daar ook bykomende oorsake wat remmend op die uitvoer van egte sending inwerk.

Een oorsaak hou verband met die teologiese grondverskuiwings en dit is dat die middel tot sending algaande verhef is tot 'n doel. Die ekumeniese beweging as middel om die sending oor die wêreld te koördineer en meer vaartbelyn voort te stu, het verval tot 'n eenheids-trewe as doel. Hierin kan 'n sekere Roomse benadering bemerk word, gedra deur 'n inkarnasieteologie. 'Zij (Katolieke tipe kerk) zien de vleeswording van Christus culminerend in de stichting van zijn kerk, die de mystieke uitbreiding van zijn menswording is in tijd en ruimte ...' (Wind 1984: 192). Indien eenheid belangriker as waarheid of die waarheid self geword het, sou die ywer vir die verspreiding van die evangelie taan.

Die veranderde antropologie wat veral sedert die Tweede Wêreldoorlog besig is om oor die aarde op die rug van die kommunisme te ry, plat ook die noodsaak vir sending volledig af. Indien die mens nie ook 'n geestelike wese is nie, het hy nie geestelike behoeftes nie, en is veronderstelde geestelike voorsiening misleiding.

Myns insiens is daar in die derde wêreld 'n groot geestelike minderwaardigheidskompleks. Die oorsake van die ontstaan en voeding daarvan is kompleks en word nie hier verder ontrafel nie. Die realiteit hiervan het die samewerkingprojekte op ekumeniese vlak tussen eerste en derde wêreld-kerke of tussen ou en jong kerke, of tussen sendende en sendingkerke, omgesmee tot organisatoriese eenheidstrewes. Op die Willingen ekumeniese vergadering van die Wêreldraad van Kerke in 1952 was die gees: "Within the body of Christ we are called to serve in oneness ... Mission in unity." Willingen trok uit het bovenstaande ook de consequenties dat er niet meer van "Missions" (meervoud) maar van "Mission" moest gesproken worden' (Wind 1984: 229).

'n Volgende bykomende oorsaak waarom egte sending in ons dae sterk gerem word, is die ontoelaatbare proselitering van die een kerk se mense na 'n ander kerk, terwyl beide in 'n organisatoriese ekumeniese verbintenis verkeer. Reeds op Amsterdam, 1948, het sending 'n sterk kopskuheid in hierdie verband ontwikkel. 'Het was bepaald niet zonder reden dat van orthodoxe zijde bij de bezinning over de zending nog eens gewezen werd op bepaalde kwalijke praktijken van proselytisme van de zijde van sommige Protestantse zendingsinstanties' (Wind 1984: 196).

Ten laaste noem ek nog 'n direkte politieke demper op sending. Hierdie keerpunt het veral deur die direkte reaksies van die Chinese kerke in 1938 te Tambaram begin. 'Opmerkelyk is, dat men in Tambaram, toen het ging om de nog onvoltooide taak van de kerk in de zending, weer in geografische termen ging spreken, evenals in Edinburgh 1910, nl: "unoccupied areas" (sectie 3). Van Chinese kant ergerde men zich aan deze uitdrukking, het riep te veel associaties op met Christelike imperialisme' (Wind 1984: 150).

Die wêreldbevolking word op 4,5 biljoen gestel. Daarvan is 3 biljoen nie-Christene en 1,5 biljoen het nog nooit van Christus gehoor nie. 'n Derde van die huidige mensdom het nog nooit van die Christendom gehoor nie (Weerstra 1984: 62, 63)!

Weerstra het op SC 84 'n baie sterk pleidooi gelewer dat geld en kragte van die sending in 'pioniersending' toegespits moet word op 'verborge volke'. Met 'verborge volke of mense' word bedoel: 'They are hidden to the Gospel due to ethnic, linguistic, sociological, cultural, economic, religious, or geographical factors' (Weerstra 1984: 64). Met 'pioniersending' word bedoel: '... frontier missions, as opposed to interchurch aid' (Weerstra 1984: 61).

Is dit nie inderdaad tyd dat ons die opdrag om te gaan en die ewangelië te verkondig in eenvoud sal verstaan en uitvoer nie?

6. SLOTOPMERKINGS

Die sendingdenke soos dit op SC 84 na vore gekom het, roep om agting. Dikwels is daar ook punte waarop juis die sendingbeleid van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika hartlike instemming wil betoon.

'n Baie opmerklike verskynsel is ongelukkig die impotensie van die teologie sodra dit tot interpretasie van die maatskaplike konteks ofte wel programme vir die praktyk kom. Selfs die hoogstaande bydrae van Honig plat onmiddellik af as hy sê: 'A new world order, an order of a just, participatory and sustainable society, is a first missionary priority in our time' (Honig 1984: 56).

Die wêreld moet inderdaad op die agenda van die sending wees, maar die wêreld se agenda moet nie die agenda van die kerk wees nie.

Literatuurverwysings

CALVYN, J [1559] 1984. *Institusie van die Christelike godsdienst*, I. (Vertaal deur HW Simpson). Potchefstroom: CJBf.

- CONN, HM 1984. Missions and our present moment in history. Chicago: RES Missions Conference.
- HONIG, A 1984. Mission tomorrow: Interdependence at the cutting edge: A debate. Should mission agencies increasingly devote their resources to inter-church aid rather than the unreached peoples? Chicago: RES Missions Conference.
- KRITZINGER, JJ, MEIRING, PGJ & SAAYMAN, WA 1984. *You will be my witnesses*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- KUSUMOWARSITO, S 1984. The interface of Word and deed ministries. Chicago: RES Missions Conference.
- PONT, AD 1981. *Die historiese agtergronde van ons kerklike reg*. Deel I. Pretoria: HAUM.
- VAN DER WESTHUIZEN, HG 1981. *Volkskerk en sending*. Pretoria: Kital.
- VAN DER WESTHUIZEN, HG 1983. *Ekumene – Marx of Markus?* Pretoria: Kital.
- VAN HEEST, W 1984. Mission tomorrow: The challenge ahead. Chicago: RES Missions Conference.
- WEERSTRA, H 1984. Mission tomorrow: Interdependence at the cutting edge: A debate. Should mission focus the major part of available resources on frontier mission to unreached peoples and not to be diverted into prolonged inter-church aid? Chicago: RES Missions Conference.
- WHITE, JB 1984. African religion as a prelude to the gospel: Libitations, Ghana and Jesus. Chicago: RES Missions Conference.
- WIND, A 1984. *Zending en oecumene in de twintigste eeuw*, Deel I. Kampen: Kok.